

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Udržateľné biohospodárstvo pre Európu: ako lepšie prepojiť hospodárstvo, spoločnosť a životné prostredie

[COM(2018) 673 final]

(2019/C 240/09)

Spravodajca: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Pomocný spravodajca: **Udo HEMMERLING**

Konzultácia	Európska komisia, 14.12.2018
Právny základ	článok 29 ods. 1 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	16.10.2018
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	25.4.2019
Prijaté v pléne	15.5.2019
Plenárne zasadnutie č.	543
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	203/1/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. **Pocítujeme celkovú naliehavosť situácie:** globálne výzvy, ako sú zmena klímy a celosvetový populačný rast, nás nútia súrne nájsť náhrady za fosílnu palivá a efektívnejšie využívať biologické zdroje. Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo sú hlavnými producentmi biomasy na iné využitie než v potravinách alebo krmivách a ako také sú významnými prispievateľmi do biohospodárstva. Nové hodnotové reťazce ponúkajú ďalšie príležitosti na to, aby sa činnosti v rámci vidieckeho hospodárstva preorientovali z hospodárstva založeného na fosílnych palivách na biohospodárstvo.

1.2. V tejto súvislosti musí byť prioritou **lepšia osвета o našej spotrebe** biologických zdrojov v súlade s klimatickými cieľmi Parížskej dohody. Okrem dosiahnutia lepšieho pochopenia je potrebné, aby sa do činností v oblasti biohospodárstva **zapájali spotrebiteľia** prostredníctvom pravidelného poradenstva a informovania s cieľom uľahčiť potrebné zmeny a pripraviť podmienky na zavedenie opatrení na vytvorenie trhu, a tak ďalej posilniť dôveru spotrebiteľov a využívanie biovýrobkov pochádzajúcich z EÚ zo strany verejných obstarávateľov.

1.3. Existujú **príležitosti** pre biodiverzitu, priemysel, hospodársky rozvoj a pracovné miesta. EHSV víta aktualizáciu stratégie pre biohospodárstvo z roku 2012, ktorá je významným krokom správnym smerom. Existuje celosvetový dopyt po udržateľných biovýrobkoch založených na efektívnom využívaní zdrojov. Napriek výraznému pokroku, ktorý sa podarilo dosiahnuť v novej verzii, sa však niektoré zo zahrnutých opatrení ešte musia zaviesť do praxe:

1.3.1. Okrem prístupu k finančným nástrojom je nevyhnutné **vytvoriť individuálne a flexibilné konzultačné alebo poradenské služby**, ktoré by pomáhali agropotravinárskym malým a stredným podnikom (MSP) začať dlhodobé a inovatívne projekty. Týmto podnikom z mnohých dôvodov často chýbajú potrebné interné odborné znalosti alebo vedomosti, a to vrátane ľudských, finančných a infraštruktúrnych zdrojov.

1.3.2. **V rámci spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom** by sa mala venovať náležitá pozornosť prvovýrobcom. Tento model by sa mohol podporiť celým radom opatrení a nástrojov v rámci **spoločnej poľnohospodárskej politiky** (SPP).

1.3.3. Začlenenie činností v oblasti **výskumu, inovácií a biohospodárstva** do dlhodobej stratégie uľahčí podporu **rozvoja a replikácie**.

1.3.4. Rozhodujúce je pokračovať vo **vzdelávaní a v odbornej príprave** pracovníkov a prvovýrobcom. Je dôležité uľahčovať **výmennú poznatkov**, poskytovať podporu pre nadnárodné siete a držať krok so spoločenskými a technologickými zmenami. Prístupy v oblasti vzdelávania, angažovanosti a komunikácie, ktoré zahŕňajú vidiecke biohospodárstvo, sú kľúčové.

1.3.5. Je nevyhnutné podporovať **obehové hospodárstvo a medziodvetvové územné prepojenia** v EÚ aj mimo nej, najmä pokiaľ ide o plnenie záväzkov vyplývajúcich z cieľov trvalo udržateľného rozvoja a cieľov COP21.

1.3.6. Všetky členské štáty by mali **začleniť komplexnú stratégiu pre biohospodárstvo** do svojich politík a programov a zapojiť príslušné miestne orgány a príslušné zainteresované strany (prvovýrobcov, výskumných pracovníkov a poskytovateľov vzdelávania, priemysel, občiansku spoločnosť a sociálnych partnerov atď.).

1.3.7. EÚ by sa mala usilovať o vytvorenie **celosvetového systému stanovovania cien pre emisie oxidu uhličitého**, ktorý by bol neutrálnym a účinným spôsobom podpory biohospodárstva a zapojenia všetkých účastníkov trhu do zmiernenia zmeny klímy.

1.4. Dodržiavanie princípov trvalej udržateľnosti je nevyhnutné pre „nové“ biohospodárstvo a prírodné zdroje sa musia zachovať, aby boli produktívne. V tomto ohľade sa musí biohospodárstvo podriadiť kritériám udržateľnosti. Aby sa predišlo narušeniu a znevýhodneniu životného prostredia, hospodárstva a spoločnosti, musia sa rovnaké pravidlá vzťahovať na biomasu z Európskej únie a zo zahraničia.

2. Všeobecné pripomienky

Biohospodárstvo zahŕňa produkciu obnoviteľných biologických zdrojov a ich premenu na potraviny, krmivo, biovýrobky a bioenergiu. Jeho súčasťou sú poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, rybné hospodárstvo, potravinárstvo, výroba papiera a celulózy, ako aj časti odvetví chémie, biotechnológie a energetiky.

2.1. Stratégia EÚ pre biohospodárstvo z roku 2012 mala za cieľ „[...] pripraviť pôdu pre inovatívnejšiu a konkurencieschopnejšiu spoločnosť efektívnejšie využívajúcu zdroje, ktorá popri zaistovaní ochrany životného prostredia zabezpečuje aj rovnováhu medzi potravinovou bezpečnosťou a udržateľným využívaním obnoviteľných zdrojov na priemyselné účely“. Komisia v roku 2017 vykonala preskúmanie svojej stratégie EÚ pre biohospodárstvo z roku 2012, z ktorého vyplynulo, že ciele tejto stratégie sú dôležité a že v Európe, ako aj mimo nej sa čoraz viac uznáva význam príležitostí, ktoré ponúka biohospodárstvo. V októbri 2018 Komisia predložila akčný plán na rozvoj udržateľného a obehového hospodárstva „s cieľom zlepšiť a zintenzívniť udržateľné využívanie obnoviteľných zdrojov na riešenie globálnych a miestnych výziev, ako sú zmena klímy a trvalo udržateľný rozvoj“⁽¹⁾.

2.2. Očakáva sa, že do roku 2050⁽²⁾ sa zvýši počet obyvateľov planéty na takmer 10 miliárd, a preto treba účinnejšie využívať biologické zdroje, aby boli k dispozícii bezpečné, výživné, vysokokvalitné a cenovo dostupné potraviny pre viac ľudí s menšími dôsledkami pre životné prostredie a klímu na vyrobenú jednotku, ako aj dostatok obnoviteľného biologického materiálu na výrobu značného podielu z objemu energie, ktorú v súčasnosti získavame využívaním fosílnej ropy v kombinácii s vetrom, so slnkom a s inými zdrojmi obnoviteľnej energie. Vzhľadom na nedávny politický vývoj, ako aj na ciele OSN pre trvalo udržateľný rozvoj⁽³⁾ a Dohovor o zmene klímy (záväzky COP21) preto bolo potrebné zmeniť zameranie opatrení a aktualizovať stratégiu pre biohospodárstvo.

2.3. Komisia v aktualizovanej stratégii o biohospodárstve⁽⁴⁾ uvádza, že v roku 2019 zavedie 14 opatrení vrátane týchto:

- vytvoriť tematickú investičnú platformu pre obehové biohospodárstvo s rozpočtom vo výške 100 miliónov EUR s cieľom priblížiť biotechnologické inovácie k trhu a odstrániť riziká spojené so súkromnými investíciami do udržateľných riešení; uľahčiť vývoj nových udržateľných biorafinérií v celej Európe;
- vypracovať program strategického zavádzania pre udržateľné potravinové a poľnohospodárske systémy, lesné hospodárstvo a biovýrobky;
- vytvoriť nástroj EÚ na podporu politiky v oblasti biohospodárstva pre krajiny EÚ v rámci programu Horizont 2020 s cieľom rozvíjať národné a regionálne programy v oblasti biohospodárstva;
- zaviesť pilotné opatrenia zamerané na rozvoj biohospodárstva vo vidieckych, v pobrežných a mestských oblastiach, napríklad pokiaľ ide o nakladanie s odpadmi alebo sekvestráciu oxidu uhličitého v pôde;
- zaviesť celoeurópsky monitorovací systém na sledovanie pokroku smerom k udržateľnému obehovému biohospodárstvu;

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf

⁽²⁾ <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2017.html>

⁽³⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=strategy>

- rozšíriť našu vedomostnú základňu a pochopiť konkrétne oblasti biohospodárstva zhromažďovaním údajov a zabezpečením lepšieho prístupu k týmto údajom prostredníctvom Vedomostného centra pre biohospodárstvo;
- poskytnúť usmernenia a podporovať osvedčené postupy, ako fungovať v oblasti biohospodárstva v rámci bezpečných ekologických limitov.

2.4. Biohospodárstvo môže poskytnúť možnosti, ktoré môžu prispieť k zníženiu emisií CO₂ a závislosti od dovážaných fosílnych zdrojov. Napríklad lesy EÚ zadržiavajú množstvo uhlíka zodpovedajúce 10 % ročných emisií EÚ a zároveň zabezpečujú udržateľnú a nepretržitú ponuku biomasy na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov. Okrem toho sa odhaduje, že 100000 chemických látok, ktoré sa v súčasnosti vyrábajú, by mohlo teoreticky pochádzať z obnoviteľných surovín. Neznamená to, že by sa tak mali vyrábať všetky, ale teoreticky je to možné. Ponúka to nielen možnosť vyrábať predmety každodennej potreby pre domácnosti lokálne a z obnoviteľných zdrojov, ale zároveň to pomôže pri tvorbe pracovných miest, najmä v pobrežných a vidieckych oblastiach, a rastu v Európe, ktorá má naďalej veľký technologický náskok. Podľa odhadov odvetvia by sa do roku 2030 mohlo v sektore biopriemyslu vytvoriť milión nových pracovných miest.

2.5. Rozsiahlejšej inovácii v biohospodárstve EÚ však naďalej bránia viaceré závažné prekážky. Zásadnou prekážkou je nákladová konkurencieschopnosť výrobkov, a to tak v porovnaní s fosílnymi alternatívami, ako aj s rovnocennými produktmi z iných častí sveta. Nákladová konkurencieschopnosť ovplyvňujú mnohé faktory vrátane úrovne technologickej pripravenosti, nákladov práce, dotácií na fosílnu palivá a amortizácie, ako aj nízkej miery podpory trhu pre biovýrobky. Problém týkajúci sa konkurencieschopnosti znásobujú ťažkosti spojené s prístupom k finančným prostriedkom pre inovačné projekty a výrobné zariadenia a často pretrvávajúca nízka informovanosť koncových používateľov o biovýrobkoch, ako aj nedostatok zručností a prevádzkových vzťahov, vďaka ktorým by tento sektor mohol napredovať. Povoľovacie postupy pre nové projekty v biohospodárstve sú navyše čoraz zdĺhavejšie a zatažujúcejšie, čo pre hospodárske subjekty znamená značnú právnu neistotu a finančné riziká.

3. Konkrétne pripomienky

EHSV víta oznámenie o aktualizácii stratégie pre biohospodárstvo z roku 2012. Je potrebná dlhodobá, konzistentná a účinná politika na podporu biohospodárstva. Prepojenie medzi touto zastrešujúcou stratégiou pre biohospodárstvo a ostatnými existujúcimi politickými nástrojmi však stále nie je automatické. Kľúčom k účinnej tvorbe politiky v oblasti biohospodárstva je preto naďalej identifikovať synergie medzi oblasťami politiky spôsobom, ktorý zohľadní ciele životaschopnej výroby potravín, trvalo udržateľné riadenie prírodných zdrojov, vyvážený územný rozvoj vo vidieckych oblastiach a bezpečné a dôstojné živobytie.

3.1. Hoci cieľom aktualizovanej stratégie je využiť investície EÚ a klásť značný dôraz na rozvoj a podporu odvetví využívajúcich biologické materiály, a to prostredníctvom budovania potenciálu pre investície a trhy, je tu naďalej istá medzera (okrem V&V), pokiaľ ide o pomoc biohospodárskym podnikom pri získavaní finančných prostriedkov, stratégiu vstupu na trh, organizačný rozvoj a zrenie produktov. Investori v počiatočnom štádiu rastu na národnej a regionálnej úrovni s poradenstvom na mieru sú pre mikrostartupy, malé až stredné startupy rovnako nevyhnutní ako mobilizácia investícií EÚ pre veľké projekty. Vyžaduje sa komplexný prístup k financovaniu s cieľom uvádzať nové produkty na trh.

3.2. V aktualizovanej stratégii sa tiež zdôrazňuje skutočnosť, že prostredníctvom synergií medzi verejným a súkromným sektorom možno najlepšie využiť rôzne zdroje investícií. V tejto súvislosti sa spoločný podnik pre priemyselné odvetvia využívajúce biologické materiály osvedčil ako rozhodujúci nástroj na podporu rozvoja súvisiacej európskej priemyselnej infraštruktúry a hodnotových reťazcov zameraných na využívanie obnoviteľných zdrojov vrátane odpadu.

3.3. Nedostatočná pozornosť sa však venuje súkromnému sektoru a najmä prvovýrobcovi, t. j. poľnohospodárovi, vlastníkom lesov a ich družstvám, ktoré zohrávajú významnú úlohu pri rozvoji udržateľného biohospodárstva. Náležitá pozornosť sa musí venovať aj MSP, ktoré sú dôležitou súčasťou agropotravinového reťazca. V tejto súvislosti by sa SPP mohla stať zaujímavým nástrojom na pomoc poľnohospodárom, vlastníkom lesov a ich družstvám, aby mohli viac investovať do svojej produkcie a zvýšiť jej udržateľnosť.

3.4. V tejto súvislosti je rozhodujúce vytvoriť priaznivé trhové podmienky, ktoré idú ruka v ruku so zaistením dôvery spotrebiteľov, pokiaľ ide o informácie o výrobkoch, ktoré zvažujú kúpiť. Treba zväziť informačné normy, pričom dôležitým prvým krokom už bolo stanovenie jasných noriem pre biovýrobky v celej EÚ, aby sa lepšie chránila dôveryhodnosť noriem dohodnutých v odvetví a zároveň predišlo mäteniu spotrebiteľov a zabezpečila dôvera priemyselných odberateľov a verejných obstarávateľov. Treba ešte veľa vykonať, aby sa spotrebiteľom pomohlo rozhodovať sa na základe informácií prostredníctvom inteligentných komunikačných stratégií.

3.5. Aktualizovaná stratégia tiež posilňuje myšlienku „podpory“, ale chýba v nej pojem „replikácia“. V tejto oblasti prebieha výskum, pričom stratégie v oblasti dlhodobých inovácií a biohospodárstva musia ísť ruka v ruke. Základný a aplikovaný výskum by sa mali náležite zosynchronizovať a prispievať k spoločným strategickým cieľom. Pozornosť by sa mala venovať aj rozvoju, prístupu a udržiavaniu vysokokvalitnej výskumnej a inovačnej infraštruktúry alebo klastrov. Napríklad vytvorenie centier svetovej úrovne zameraných na aplikovaný výskum v oblasti úplnej výroby založenej na biotechnologických procesoch a vytváranie inovatívnych a udržateľných riešení by mohlo pomôcť MSP využívať celú škálu vedomostí. Prenosu vedomostí by pomohli názorné ukážky a príklady. Názorné ukážky by poskytli MSP komplexný prehľad technológií dostupných v tejto konkrétnej oblasti biohospodárstva.

3.6. Vidiecke oblasti prechádzajú obdobím hlbokej hospodárskej, demografickej a inštitucionálnej transformácie v EÚ. Náležitá pozornosť sa preto musí venovať aj zlepšeniu infraštruktúry a logistiky s cieľom podporiť existujúce a nové dodávateľské reťazce biomasy a zároveň optimalizovať trvalo udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi a vytváranie pracovných miest a pridanej hodnoty vo vidieckych oblastiach.

3.7. Vždy treba jasne zdôrazňovať, že zavedenie technologicky vyspelých zariadení do biohospodárstva si vyžaduje lepšie prevádzkové a údržbové zručnosti vrátane ďalších zručností v oblasti informačných a počítačových technológií, nových programov vzdelávania v oblasti zdravia a bezpečnosti, ako aj lepšieho pochopenia aspektov ochrany životného prostredia a pozornosti venovanej týmto aspektom. Mimoriadne dôležité je zabezpečiť ďalší rozvoj a prispôbovanie zručností jednotlivcov počas ich života, ako aj bojovať proti nedostatku zručností v tomto rozvíjajúcom sa sektore biohospodárstva. V tejto aktualizovanej stratégii neboli predložené partnerské výmeny, spoločné aktivity výskumných pracovníkov, služieb na podporu inovácií, poľnohospodárov, lesníkov, ich družstiev a iných súkromných subjektov, hoci by boli kľúčové na uľahčenie výmeny poznatkov.

3.8. Nemôžeme splniť ciele OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a zmierniť zmenu klímy⁽⁹⁾ bez toho, aby sme zhodnocovali rezíduá, vedľajšie toky a odpad a podporovali obehové hospodárstvo. V tomto smere je nevyhnutná spolupráca medzi sektormi (potravinové, nepotravinové systémy a vidiecke územia) a kontinentmi. Je potrebné venovať viac pozornosti územným a miestnym prepojeniam (mestsko-vidieckym, vidiecko-vidieckym, pevninsko-morským) a ich prínosu k trvalo udržateľným hodnotovým reťazcom biohospodárstva a klastrom vo vidieckych oblastiach. Rozvoj týchto väzieb v strednej a východnej Európe by bol kľúčom k tomu, ako pomôcť týmto krajinám formulovať strategické rozvojové ciele pre lepšie spracovanie biomasy. Región strednej a východnej Európy je bohatý na biomasu vďaka svojim rozsiahlym aktivitám v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu, s vysokou, ale nevyužitou alebo nedostatočne využitou kapacitou biomasy z hľadiska potravín, krmív, priemyselných surovín, biopalív a využívania energie. Aktualizovaná stratégia okrem toho dostatočne nepresadzuje myšlienku, že na zhromaždenie existujúcich odborných znalostí a kapacít čo najúčinnejším spôsobom a na posilnenie synergii s členskými štátmi a výskumnými programami mimo EÚ je nevyhnutná medzinárodná spolupráca. Medzinárodné partnerstvá sú mimoriadne dôležité pre testovanie a replikáciu riešení.

3.9. A napokon, pri dosahovaní cieľov stanovených v Parížskej dohode by sa mali v maximálnej miere využívať trhové mechanizmy. Globálny systém stanovovania cien emisií CO₂ by bol neutrálnym a účinným spôsobom, ako zapojiť všetkých účastníkov trhu. EHSV podporuje Komisiu, aby na ceste smerom ku globálnemu stanovovaniu cien emisií uhlíka aktívne skúmala rôzne postupy a kroky a spolupracovala s inými krajinami. Efektívny a spravodlivý globálny systém stanovovania cien uhlíka by pre vyvážajúce podniky zabezpečil rovnaké podmienky na svetových trhoch a znížil by tak riziko úniku investícií alebo pracovných miest. Okrem toho by sa odstránila konkurenčná výhoda dovážaných tovarov, ktoré sú lacnejšie z dôvodu nižších požiadaviek v oblasti klímy.

V Bruseli 15. mája 2019

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 45.